

Sąd Polubowny przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu w okresie międzywojennym

mgr Wojciech Wydmański

WPROWADZENIE

Stałe sądy polubowne były zakładane przy instytucjach zrzeszających kupców, przemysłowców i rzemieślników. Były one forum na którym rozstrzygano spory związane z prowadzoną przez nich działalnością. Jednym z nich był Sąd Polubowny przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu, założonej w 1851 r. i spolszczonej w 1919 r.

Siedziba Izby w Poznaniu
Źródło: https://cyryl.poznan.pl/tagobiektu/przemysl/?page_num=36&per_page=40&sort_by

ŹRÓDŁA ARCHIWALNE

Źródła archiwalne dotyczące Sądu Polubownego przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu znajdują się w zespole archiwalnym Izby w Archiwum Państwowym w Poznaniu (sygn. 53/707/0). Zespół ten zawiera 5 jednostek archiwalnych z lat 1928-1939 r. Niestety brakuje źródeł dotyczących okresu do 1928 r. Tu pomocne są inne źródła, w tym publikacja Stanisława Kocota - Sądy polubowne w stosunkach handlowych, Warszawa 1927.

PRAWA

Podstawą ustanowienia sądu polubownego był statut Izby z 1928 r. przyjęty w związku z ujednoliceniem prawa samorządu gospodarczego w 1927 r. Zgodnie z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. o izbach przemysłowo-handlowych przy izbach mogły funkcjonować stałe sądy polubowne. Zasady postępowania przed sądem polubownym oraz jego ustrój określał statut sądu polubownego. W połowie lat 30 XX wieku wprowadzono zmiany do statutu z powodu wejścia w życie kodeksu postępowania cywilnego z 1930 r.

ZAPIS NA SĄD POLUBOWNY

Zapis na sąd polubowny to umowa między stronami sporu, w której decydują się na poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego. Umowa ta była zawierana po jak i przed powstaniem sporu, np. jako klauzula umowna. Strony zazwyczaj korzystały z wzorca zapisu opracowanego przez Izbę. W zapisie mogły określić zasady postępowania arbitrażowego odmienne od regulacji zawartych w statucie Sądu Polubownego przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu.

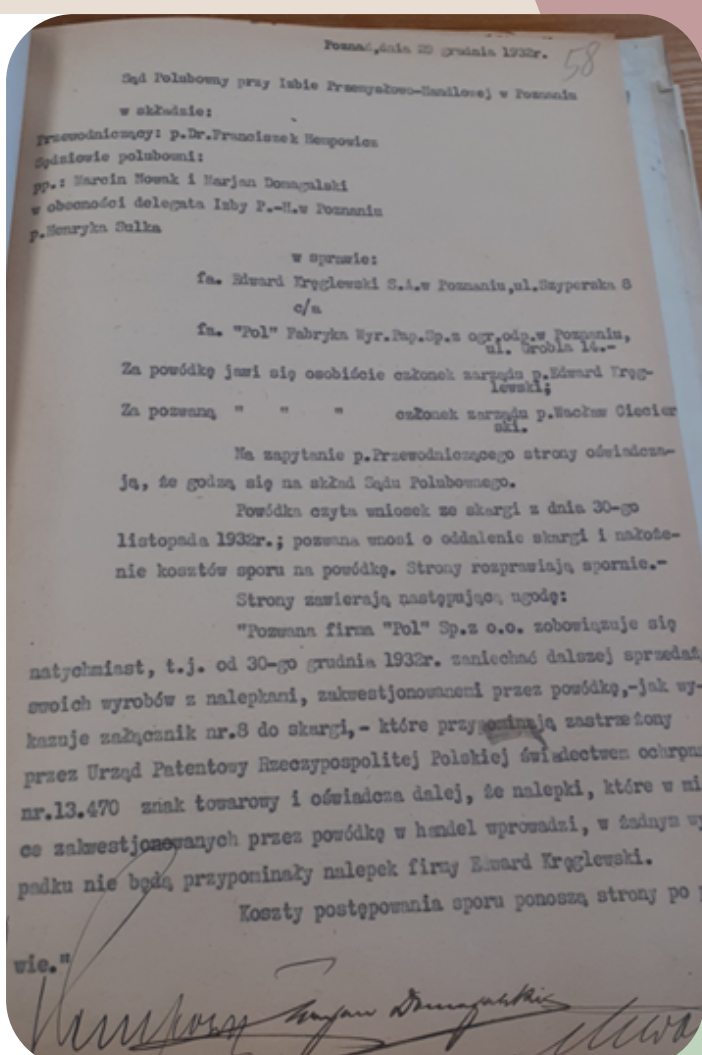
Archiwum Państwowe w Poznaniu, Izba Przemysłowo-Handlowa w Poznaniu, sygn. 949.

Wszelkie spory wynikające z powyższej umowy rozstrzyga sąd polubowny składający się z dwóch sędziów i przewodniczącego. Od orzeczenia sądu polubownego przysługuje stronom prawo odwołania w przeciągu jednego tygodnia od doręczenia wyroku, do sądu superarbitralnego. Skład członków sądu polubownego wyznacza Izba Przemysłowo - Handlowa. Wyroki tego sądu są ostateczne, a sądy koronne wykluczone.

ORZECZNICTWO

Wyroki sądu polubownego były sporządzane na piśmie i doręczane stronom oraz Izbie, która przechowywała akta sporu. Orzeczenia zawierały zwięzłe uzasadnienie. Następnie były wysyłane do sądów państwowych (zazwyczaj Sądu Grodzkiego w Poznaniu) z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności. Często sąd polubowny skutecznie nakłaniał strony do zawarcia ugody.

Archiwum Państwowe w Poznaniu, Izba Przemysłowo-Handlowa w Poznaniu, sygn. 951.

Co roku walne zgromadzenie Izby wybierało 30 rekomendowanych arbitrów reprezentujących różne branże gospodarcze. Arbitrami były także osoby spoza listy rekomendowanej m.in. radcy Izby, kupcy, akademicy, urzędnicy państwowi, sędziowie sądów powszechnych czy adwokaci.

Prof. Bolesław Olszewicz (1893-1972) Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Bolesław_Olszewicz#/media/Plik:Olszewicz,_Bolesław_\(cropped\).JPG](https://pl.wikipedia.org/wiki/Bolesław_Olszewicz#/media/Plik:Olszewicz,_Bolesław_(cropped).JPG)

STRONY SPORÓW

Stronami sporów były zazwyczaj osoby prawne tj. spółki prawa handlowego, spółdzielnie, stowarzyszenia, Szkoła Podchorążych w Bydgoszczy (skarb państwa) oraz miasto Poznań. Rządziej stronami były osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność kupiecką czy rzemieślniczą (np. fryzjerzy).

PRZEDMIOT SPORÓW

Spory arbitrażowe wynikały zarówno z tytułu zobowiązań umownych, jak i pozaumownych. Zazwyczaj dotyczyły: czynszu dzierżawy/najmu, zapłaty za dostarczenie towaru, niewykonanie umowy o roboty budowlane czy odszkodowania z tytułu czynów nieuczciwej konkurencji.

Obraz W. Kossaka „Józef Piłsudski na Kasztance”
Źródło: <https://www.pilsudski.org.uk/pl/aktualnosci.php?news=428&wid=24&wai=&year=&back=%2Fpl%2Faktualnosci.php%3Fwid%3D24>

